

ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ «ІНВАЗІЙНІ ЧУЖОРІДНІ ВИДИ»: ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЇЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА**THE LEGAL CATEGORY «INVASIVE ALIEN SPECIES»: ECOLOGICAL AND LEGAL ASPECTS IN THE CONTEXT OF EUROPEANIZATION OF NATIONAL LEGISLATION****Сушкова В.В., студентка IV курсу факультету юстиції***Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого**orcid.org/0009-0003-8192-7640*

Стаття присвячена аналізу підходів до законодавчого унормування суспільних відносин щодо мінімізації поширення та негативного впливу біологічної інвазії на екосистеми України та Європейському Союзу. Доведено, що включення Верховною Радою України до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року такої цілі, як боротьба із розповсюдженням інвазійних чужорідних видів, зумовлює здійснення детального аналізу чинних норм європейського права із подальшою транспозицією останніх до чинних нормативно-правових актів. Завдяки застосуванню компаративістського підходу проведено дослідження критеріїв віднесення виду до інвазійного відповідно до «Методичних рекомендацій щодо оцінки наявного і потенційного впливу (ризиків) інвазійних чужорідних видів» від 15.03.2024 року № 290, розроблених Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України й в європейському Регламенті (ЄС) № 1143/2014. Аргументовано, доцільність вдосконалення понятійно-категоріального апарату й запропонована авторська дефініція задля розкриття його сутності та змісту, а також основних ознак.

Наголошено на практичній значущості розроблення чіткого понятійного апарату в контексті обговорення та прийняття законодавчого проекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення повноважень центральних органів виконавчої влади щодо поводження з інвазійними чужорідними видами рослинного та тваринного світу, в тому числі запровадження заходів щодо протидії та запобігання поширенню таких видів» від 24.01.2025 року.

Опираючись на власні висновки й узагальнення, представлено пропозиції та рекомендації стосовно розробки терміносистеми щодо поводження з інвазійними чужорідними видами, а також вдосконалення національної нормативної бази.

Ключові слова: європейське екологічне право, біологічна інвазія, біорізноманіття, охорона довкілля, біологічна безпека.

The paper is based on study some approaches to the legislative regulation of social relations regarding the minimization of the spread and negative impact of biological invasion on the ecosystems of Ukraine and the EU. It is proven that the inclusion by the Verkhovna Rada of Ukraine into the Fundamental Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the period until 2030 of such a goal as combating the spread of invasive alien species necessitates a detailed evaluating of the established rules of European law with their subsequent transposition into existing normative legal acts.

By applying a comparative approach, a study was conducted on the standards to classify some species as invasive pursuant to "Methodological Recommendations for Assessing the Current and Potential Impact (Risks) of Invasive Alien Species" No. 290 dated 15.03.2024, developed by the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine, and the European Regulation (EU) No 1143/2014. The expediency of improving the conceptual and categorical apparatus is argued, and the author's definition is proposed to reveal its essence and content, as well as its main features.

The practical significance of developing a clear conceptual framework is emphasized in the context of discussing and adopting the draft Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Determination of Powers of Central Executive Bodies for the Management of Invasive Alien Species of Flora and Fauna, Including the Introduction of Measures to Counteract and Prevent the Spread of Such Species" dated 24.01.2025.

Based on the author's conclusions and generalizations, proposals and recommendations are provided regarding the development of a terminology system for the management of invasive alien species, as well as the improvement of the national regulatory framework.

Key words: European environmental law, biological invasion, biodiversity, environmental protection, biological safety.

Постановка проблеми. В Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року одним із векторів є здійснення превентивних заходів щодо розповсюдження інвазійних чужорідних видів у природних екосистемах, включаючи морські.

Із вітчизняних фахівців у галузі біології, екології та правничих наук працювали над розробкою ефективних заходів контролю над поширенням інвазійних чужорідних видів М. Заверюха, М. Кохно, Е. Туліна, А. Соколова, О. Іващенко, Р. Бурда, Н. Пашкевич, Л. Лисогор, М. Прокпчук, Л. Зуб. Серед інших науковців слід виділити наукові доробки В. Фаунтейна, Д. Раферті, А. Річарді. Однак, варто зазначити, що на сьогодні досі відсутнє законодавче закріплення єдиного понятійного апарату, що стосується змісту «інвазійних чужорідних видів», а також заходів щодо убезпечення подальшого поширення останніх.

Актуальність. В умовах воєнного стану особливо серйозним викликом для держави є збереження біорізноманіття з дотриманням усіх екологічних європейських стандартів. А особливо гострим в умовах безперервного

розвитку адаптивних властивостей інвазійних видів видається питання якнайбільш повного окреслення термінології зазначеного поняття, що стане передумовою розроблення ефективних заходів щодо мінімізації поширення та їх негативного впливу на екосистеми.

Мета статті. Сформулювати науково-обґрунтовану дефініцію поняття «інвазійні чужорідні види» задля забезпечення у майбутньому доцільності віднесення останніх до Переліку інвазійних видів України, тим самим зробити крок до посилення співпраці з Європейським Союзом щодо боротьби із розповсюдженням таких видів.

Методологія наукового дослідження. У ході дослідження було застосовано теоретичний, юридичний, синтетичний методи для висвітлення обраної тематики.

Виклад основного матеріалу. Біологічна інвазія на всесвітньому рівні визнається однією із найглобальніших екологічних проблем. Особливо гостро це відчувається в сучасних умовах розвиненої міжнародної торгівлі, яка, окрім соціально-економічних вигод, завдає невідворотної шкоди екосистемам, дедалі примножуючи поширення

чужорідних інвазійних видів. До того ж розповсюдження загарбницьких видів зумовлене посиленням розвитком сільськогосподарського сектору, а також мінливістю кліматичних умов й пришвидшенням темпів урбанізації.

Ще на початку XXI століття колишнім Генеральним секретарем ООН Кофі Аннаном було ініційовано та представлено «Звіт про оцінку екосистем світу», де зазначається, що біологічна інвазія є однією із визначальних чинників, які впливають на деградацію екосистем та зниження рівня біорізноманіття [12]. Однак варто зауважити, що темпи поширення інвазійних чужорідних видів значно збільшилися впродовж останніх років. Зокрема, з 1872 видів, які зараз вважаються вразливими в Європі, 354 перебувають під загрозою зникнення через інвазійні чужорідні види. При цьому сукупна вартість збитків від поширення зазначених видів по всьому світу на сьогодні складає близько 5% світової економіки [9]. Надалі без впровадження з боку держави ефективних заходів контролю швидкість біологічної інвазії та ризики, які вона заподіює для екосистем і здоров'я населення зростатимуть.

Не зважаючи на таке, в українському «законодавчому ґрунті» термін «інвазія» з'явився не так давно. До юридичного закріплення зазначеної дефініції дотримувалася загальнови́значаний пострадянський принцип культивува́ції інтродукованих інвазійних видів завдяки їхньому високому рівню плодючості та стійкості до кліматичних змін та природних умов. Чи не вперше законодавець на рівні стратегічних програмних документів висвітлює необхідність боротьби із біологічною інвазією в Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, що є безумовно позитивним зрушенням [11].

Однак на сучасному етапі розвитку, вбачається, що українське законодавство досі не відповідає міжнародним екологічним стандартам, зокрема у сфері біобезпеки та біорізноманіття. Одним із найвідчутніших недоліків в українському законодавстві є відсутність заходів щодо запобігання поширенню інвазійних чужорідних видів рослин та мінімізації їх негативного впливу на біорізноманіття, пов'язані екологічні послуги, а також здоров'я населення та економічний добробут.

Заслугове на увагу те, що з боку виконавчої гілки влади все ж таки було ініційовано деякі зміни у регулюванні окресленого проблемного питання, однак практична реалізація останніх так і не сталася. Йдеться про Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів «Про затвердження Переліку інвазійних видів дерев із значною здатністю до неконтрольованого поширення, заборонених до використання у процесі відтворення лісів» від 03.04.2023 року № 184, який було скасовано у жовтні того ж року. Втрата чинності останнього була зумовлена перевагою економічних вигод для вітчизняного виробника від реалізації тих видів рослин, що увійшли до вищезгаданого Переліку. Разом з тим, необхідно констатувати, що даний нормативно-правовий акт не був достатньо виваженим, оскільки ані науково-обґрунтованої оцінки ризиків від інтродукції чужорідних видів рослин, ані методологічні критерії їх класифікації як інвазійних фактично не було представлено.

Вірогідно врахувавши подібні недоліки, Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України було опубліковано Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оцінки наявного і потенційного впливу (ризиків) інвазійних чужорідних видів» від 15.03.2024 року № 290, який по суті систематизує основні підходи щодо критеріїв віднесення інтродукованих видів рослин та тварин до інвазійних, а також поточний та потенційний вплив останніх [5] (далі – Методичні рекомендації). Разом з тим Міндовкілля ініціювало розроблення проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення повноважень центральних

органів виконавчої влади щодо поводження з інвазійними чужорідними видами рослинного та тваринного світу, в тому числі запровадження заходів щодо протидії та запобігання поширенню таких видів» [6] (далі – Проєкт).

На рівні ж Європейського Союзу критерії віднесення певного виду до інвазійного зазначається в Регламенті Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1143/2014 від 22 жовтня 2014 року (далі – Регламент). Зокрема, Регламент виділяє такі ознаки інвазійних індукованих видів: 1) поширення за межами свого первинного ареалу; 3) здатність утворювати популяцію стійку до поточних та прогнозованих кліматичних умов; 4) можливість таких видів негативно впливати на біорізноманіття та екологічні послуги, а також здоров'я людей та економічне благополуччя. Принциповим є те, що віднесення виду до інвазійного мусить базуватися на вичерпних та актуальних наукових даних. Для підтримки цього контрольного механізму Регламенту та забезпечення прозорого оновлення Переліку інвазійних чужорідних видів, що становлять загрозу всьому Союзу (далі – Перелік Союзу) Регламент передбачає створення спеціалізованого наукового форуму, який виконує свою дорадчу функцію при Комітеті, що розглядає та затверджує імплементаційні акти, надані Комісією, компетентною до внесення певних видів до інвазійних [7].

Порівнюючи документи, виявляється примітним те, що в Методичних рекомендаціях чи не вперше були консолідовані певні уявлення про зміст поняття «інвазійний чужорідний вид». Дослідивши представлене визначення маємо констатувати, що такі види наділяються фактично тотожними характеристиками, що були попередньо зазначені в Регламенті, хоча і несуттєво вирізняються певними особливостями. Зокрема, «Методичні рекомендації щодо оцінки наявного і потенційного впливу (ризиків) інвазійних чужорідних видів» від 15.03.2024 року № 290, у порівнянні із Регламентом відокремлюють й інші властивості інвазійних чужорідних видів, йдеться про: 1) *опосередковану* участь людини у натуралізації таких видів за межами свого первинного ареалу; 2) схильність до *активної* репродукції життєздатних популяцій [5].

У свою чергу фахівець у галузі садівництва та арбористики Фаунтейн В. наводить наступні ознаки інвазійних видів: 1) чужорідність; 2) монопоїність (як унікальну екологічну перевагу над аборигенними видами); 3) *стійкість до антропогенного та природного впливу*; 4) значний темп розвитку, зумовлений ефективною репродуктивною стратегією (вегетація кореневою системою, раннє досягнення репродуктивної зрілості та життєздатність утвореної популяції); 5) привабливість для тварин, а також для людей (висока естетична цінність); 6) виявляє інвазійні властивості в інших регіонах [1] – хоча зазначений критерій є спірним, оскільки певний вид може проявляти високу інвазійну активність із прив'язкою до однорідних абіотичних умов (однорідність кліматичних поясів і т.п.).

Продовжуючи дослідження доцільно погодитися із запропонованим твердженням Рафферті Д., провідним науковцем у сфері державної політики щодо навколишнього середовища, який стверджує, що інвазійним видом можна вважати будь-який немісцевий організм, що завдає суттєвої шкоди екосистемі, яку останній колонізує завдяки **конкурентним перевагам** порівняно з автохтонними видами. Як доводить науковець, певні види можуть стати загарбницькими на вторинному ареалі у зв'язку із відсутністю природних ворогів та водночас наявністю значної кількості поживних ресурсів, що лише стимулює їх розвиток. До того ж розвинені аелопатичні властивості останніх детермінують вимирання місцевих видів, а в найгіршому випадку – стимулюють виникнення інвазійного парадоксу [2].

Варто погодитися з тим, що чужорідний вид включає в себе не тільки окремий вид, підвид або ж нижчий таксон, інтродукований за межі свого природного минулого

чи поточного ареалу, а і будь-які частини, зокрема, гамети, насіння, яйця чи пропагули такого виду, які здатні вижити та згодом активно розмножитися [3].

При розробці дефініції доцільно враховувати наукові здобутки, отримані екологом Річардом Е., який при визначенні інвазійного виду зосереджується на високому рівні експоненційній поширеності останніх, внаслідок чого і здійснюється руйнівний вплив на довкілля. Вчений наголошує на тому, що популяція інвазійних організмів має бути натуралізованою в межах «інтродукованого ареалу», при цьому тиск пропагули має бути високим (інакше кажучи – поширення (транспортування) значної кількості особин інвазійних видів із супутнім збільшенням частоти події інтродукції) [4]. Високий тиск пропагули фактично дозволяє організмам-загарбникам успішно подолати екологічний бар'єр (можливість репродукувати життєздатну видову популяцію); генетичний бар'єр (уникнення інбридингової депресії); бар'єр середовища існування (щільне осередження на мікробіотопах інвазійними чужорідними видами, що призводить до реструктуризації екосистеми місцевих видів), тим самим адаптуватися (прижитися) до нового природного середовища.

Додаємо, що в науковій доктрині відокремлюють модель кількісного приживлення, представленої Лонсдейлом: $E = I \cdot S$, де E – примноження популяції інвазійного виду в певному регіоні; I – кількість інтродукованих видів; S – добуток рівня виживання кожного виду. При цьому величина S відображає ймовірність до виживання цілої популяції інвазійного виду та, у свою чергу, базується на *конкурентній перевазі* останнього над автохтонним видом.

До того ж одна із сучасних гіпотез «механізму інвазії» пояснює успіх чужорідних видів їхнім уникненням природних ворогів після прибуття в новий регіон, і їхньою внутрішньою перевагою над місцевими конкурентами, які обтяжені власними ворогами. Однією з причин, чому рослини, які в своєму рідному ареалі зазнають сильного поїдання тваринами, можуть процвітати в нових регіонах, є те, що, за відсутності природних ворогів, вони можуть перерозподілити енергетичні витрати на захист у бік розмноження та зростання, і таким чином стати *більш конкурентоспроможними*.

В українській еколо-правовій науці також запропоновано науково обґрунтовані підходи віднесення певних видів до інвазійних.

У свою чергу фахівці у галузі біологічних наук Н. Пашкевич, Л.Зуб, Л. Лисогор, М. Прокопчук виокремлюють такі критерії задля віднесення певного виду до інвазійного: 1) екологічна сумісність із вторинним ареалом; 2) евривалентність; 3) просторова універсальність; 4) здатність до активної репродуктивної функції та самостійного поширення на великі дистанції; 5) здатність регулярно вселятися в непорушені, неушкоджені ділянки природних угруповань. При цьому інвазійні чужорідні види здатні до трансформування структури біотопу, призводячи до незворотних змін у складі природних угруповань [13]. До наведеного додаємо, що М. Заверюха зазначає, що інтродуковані небезпечні види здатні до швидкого приживлення, пояснюючи це конкурентною перевагою останніх [14].

При цьому Е. Туліна, фахівчиня в еколо-правничій галузі, зазначає, що змістовна характеристика поняття «інвазійні чужорідні види» вибудовується на наступних ознаках, як-от: 1) немісцеві; 2) інтродуковані *умисно* або *випадково* за межами свого первинного ареалу; 3) розмножуються та поширюються такими способами, що мають негативний вплив на навколишнє середовище, до якого останніх було введено. Вважаємо, що підхід, запропонований науковицею потребує подальшого вдосконалення, оскільки зміст дефініції «немісцевий» за своїм етимологічним значенням фактично вказує на походження лише із певної географічної місцевості, а не вказує на окрему родову приналежність [8].

Формулювання однозначного понятійного апарату, зокрема щодо дефініції «чужорідних інвазійних видів» не є виключно науковим об'єктом дослідження, оскільки аналізуючи вищенаведений законодавчий Проект можна дійти висновку, що питання фактичного використання запропонованого визначення неодмінно торкнеться практичного аспекту його реалізації. Йдеться про використання таких видів задля суспільних потреб, зокрема з метою озеленення населених пунктів. Зазначене підкріплюється змінами, які пропонується увести Проектом, розробленим Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», а також інших законодавчих актів, зокрема це стосується Закону України «Про благоустрій населених пунктів», а також Лісового кодексу. Особливу увагу привертає на себе положення, що відображені в представлених нормах статті 20-3, п. «д» ч. 1 ст. 20-4, ст. 53-1 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» й ч. 8 ст. 28 Закону України «Про благоустрій населених пунктів» [6]. Примітно, що в Проекті, ряд змін до ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища», зокрема до ч. 2 ст. 53-1 фактично дублюють положення Методичних рекомендацій, які встановлюють вищезазначені критерії для віднесення певного виду до інвазійного, водночас п. «д» ч. 1 ст. 20-4 передбачає можливість використання інвазійних чужорідних видів з метою *відновлення зелених насаджень в межах населених пунктів*. Деталізується механізм реалізації наведеного положення в запропонованих змінах до нововведеної ч. 8 ст. 28 Закону України «Про благоустрій населених пунктів»: орган виконавчої влади АРК з питань охорони навколишнього природного середовища, обласні, Київська, Севастопольська міські державні адміністрації за погодженням із Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України реалізують свої повноваження шляхом надання *дозволів на відновлення зелених насаджень, утворених із інвазійних видів рослин, які були культивовані до затвердження Переліку інвазійних чужорідних видів України*. Виходячи з того, що такі види виявляють надвисокі темпи розвитку, а також ефективні стратегії розмноження, очевидними є переваги у їх розповсюдженні задля задоволення естетичних потреб, а також отриманню деяких екологічних послуг, зокрема поглинання вуглекислого газу, захист ґрунтів від ерозії. Однак варто констатувати, що запропоновані зміни підмінюють поняття «інвазійних чужорідних видів», змішуючи останнє із змістом дефініції «зелені насадження». Вважаємо, що такі зміни фактично порушують наявні екологічні стандарти в галузі біобезпеки, адже по суті відкривають легальний шлях до поширення інвазійних видів рослин - зелені насадження є об'єктом охорони з боку органів державної влади, а також органів місцевого самоврядування.

У свою чергу Регламент надає можливість використовувати такі види за дозвоільною системою лише у виключних випадках, серед яких є науково-дослідницькі роботи, зокрема і такі, що пов'язані із виробленням лікарських засобів з продуктів, отриманих у результаті життєдіяльності інвазійних видів, або ж збереження останніх *ex-situ*, а також здійсненні заходів соціально-економічного характеру із мотивів крайньої суспільної необхідності. Якщо ж суб'єкти утримують певний комерційний запас інвазійних видів, які вже були віднесені до Переліку Союзу, то таким особам надається строк до двох років задля забезпечення дій пов'язаних із збутом таких видів шляхом укладання відповідних правочинів або ж для цілей медикаментозної діяльності - передання особин науково-дослідним установам або в заклади збереження *ex-situ*; або ж безстрокове осадження інвазійних рослин, включених до Переліку Союзу, *лише за умови реалізації заходів із управління такими видами, а саме контроль за їх поширенням*. Некомерційні ж користувачі можуть набути право на утри-

мання особин, що становлять загрозу Союзу, лише протягом року після утвердження Переліку Союзу.

При наданні права на утримання інвазійних чужорідних видів як комерційним, так і некомерційним суб'єктам, а також науково-дослідним установам, застосовуються правила контрольованого утримання. Недотримання цих імперативів призводить до позбавлення відповідних суб'єктів права на подальше використання цих видів у власній діяльності, що супроводжується передачею інвазійних видів організаціям, які здійснюють наукові дослідження чи заходи зі збереження, або ж анулюванням виданого дозволу таким установам. При чому таке **контрольоване утримання** передбачає тримання організмів у **закритих об'єктах**, із супроводжуваними заходами очищення, опрацювання відходів та технічного обслуговування, що **фізично унеможливує неконтрольоване поширення** або ж **вилучення** неуповноваженою на те особою **інвазійних чужорідних видів** [7].

Тобто, спираючись на наведені наукові підходи можна констатувати, що в Методичних рекомендаціях та Регламенті відсутній визначальний елемент, що дозволяє охарактеризувати інвазійний чужорідний вид, а саме «конкурентну перевагу над автохтонними видами». Введення зазначеної ознаки є доцільним з огляду на те, що механізми боротьби з інвазійними видами мають бути спрямовані саме на нейтралізацію їхньої конкурентної переваги. До того ж вищенаведена ознака корелює із положенням Регламенту, яке вимагає введення до Переліку Союзу інвазійних чужорідних видів лише якщо такий захід буде дієво мінімізувати чи пом'якшувати їхній негативний вплив або запобігати йому [7].

Вважаємо, що в Методичних рекомендаціях необхідно конкретизувати зазначення про «опосередковану участь особи» у діяльності, пов'язаній із натуралізацією небезпечних інтродукованих видів. По-перше, відповідно до Протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття від 12.09.2002 р. інтродукцію класифікують залежно від участі людини в поширенні чужорідних видів на «умисну» та «випадкову». У свою чергу під випадковою інтродукцією слід розуміти неконтрольоване або ненавмисне вселення видів у нові екосистеми [10]. По-друге, враховуючи міжнародні правові стандарти, встановлені Протоколом про біобезпеку, формулювання Методичних рекомендацій щодо «опосередкованої участі особи» у діяльності, пов'язаній із уведенням інвазійних

чужорідних видів до природного середовища є надмірним ускладненням або ж дублюванням уже існуючої категорії. Зазначене поняття за змістом повністю відповідає більш чітко визначеною міжнародним правом категорією «випадкової інтродукції», якою охоплюються всі випадки неконтрольованого, ненавмисного поширення видів, у тому числі ті, що виникають внаслідок опосередкованої діяльності людини. Для уникнення правової колізії та забезпечення однозначного тлумачення, необхідно уніфікувати національну термінологію, замінивши або конкретизувавши поняття «опосередкована участь» відповідно до міжнародно визначеної категорії «випадкова інтродукція».

Отже, зважаючи на наведені позиції провідних вчених в галузі біології, європейські екологічні стандарти, а також твердження правників-екологів, сформульовано наступне авторське бачення змісту досліджуваного поняття: «інвазійні чужорідні види» - це немісцевий вид, підвид, нижчий таксон або відтворювальні частини такого організму, що натуралізувався і здобув конкурентну перевагу над автохтонними видами в межах інтродукованого ареалу, внаслідок умисної чи випадкової інтродукції, життєдіяльність якого пов'язують із ризиками неконтрольованого поширення способом, що завдає шкоди біорізноманіттю, екосистемам, екологічним послугам, а також здоров'ю людини та економіці.

Висновок. Під час дослідження нормативно-правових актів, якими впроваджуються заходи щодо запобігання розповсюдженню біологічної інвазії виявлено, що українське законодавство у сфері біобезпеки та біорізноманіття знаходиться на стадії формування, хоча і демонструє позитивні зрушення до адаптації вітчизняного законодавства до європейських стандартів.

На підставі проведеного дослідження, маємо визнати, що суб'єкти нормотворчості зіткнулися з низькою проблем, як-то: 1) нівеляція положень Регламенту ЄС № 1143/2014 щодо суворої дозвільної системи та принципів контрольованого утримання, 2) змішування різнорідних правових понять, таких як «зелені насадження» та «інвазійні чужорідні види». Представлено авторське визначення «інвазійних чужорідних видів» з урахуванням досвіду країн ЄС в сфері регулювання поширення та мінімізації негативного впливу таких видів на навколишнє середовище, а також наукових підходів фахівців у галузі біології, екології й екологічного права щодо виокремлення їх ознак.

ЛІТЕРАТУРА

1. William M. Fountain. Invasive Species: understanding the characteristics: Urban Forest Initiative. *Martin-Gatton College of Agriculture, Food and Environment*. URL: <https://ufi.mgcafe.uky.edu/treetalk/invasive-characteristics> (дата звернення: 25.10.2025).
2. John P. Rafferty. Invasive species: Unwanted travelers on international ships: *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/science/invasive-species> (дата звернення: 25.10.2025).
3. What are Invasive Alien Species? *Convention on Biological Diversity*: вебсайт. URL: <https://www.cbd.int/invasive/WhatareIAS> (дата звернення: 25.10.2025).
4. Anthony Ricciardi. Invasive Species: chapter 10. *Encyclopedia of Sustainability Science and Technology edited by Robert A. Meyers*: URL: https://www.researchgate.net/publication/250917400_Invasive_Species/link/02e7e51edf1563def4000000/download?_tp=eyJjb250ZXh0Ij09p7lmZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGF0eSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn9 (дата звернення: 25.10.2025).
5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оцінки наявного і потенційного впливу (ризиків) інвазійних чужорідних видів: наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів від 15.03.2024 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0290926-24#Text> (дата звернення: 25.10.2025).
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення повноважень центральних органів виконавчої влади щодо поводження з інвазійними чужорідними видами рослинного та тваринного світу, в тому числі запровадження заходів щодо протидії та запобігання поширенню таких видів: проект Закону України від 24.01.2025 р. URL: <https://mepr.gov.ua/povidomlennya-pro-oprylyudnennya-proyektu-zakonu-ukrayiny-pro-vnesennya-zmin-do-deyakyh-zakonodavchih-aktiv-ukrayiny-shhodo-vyznachennya-povnovazhen-tsentralnyh-organiv-vykonavchoyi-vlady-shhodo-povod/> (дата звернення: 25.10.2025).
7. Про запобігання проникненню і поширенню інвазійних чужорідних видів та управління ними: Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 22.10.2014 р. № 1143/2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_032-14#Text (дата звернення: 25.10.2025).
8. Е. Туліна Правове регулювання інтродукції в Україні. *Проблеми законності*. 2021. № 154. URL: file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/Legal_regulation_of_introduction_in_Ukraine.pdf (дата звернення: 25.10.2025).
9. Стратегія біорізноманіття ЄС до 2030 року: Повернення природи у наше життя. Звернення Комісії до Європейського Парламенту, Ради, Європейського Економічно-Соціального Комітету та Комітету Регіонів (неофіційний адаптований переклад українською) / пер. з англ. О. Осипенко; ред. та адапт. А. Куземко та ін. — Чернівці : Друк Арт, 2020. — 24 с.
10. Протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття від 12.09.2002 р. URL: http://http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_935 (дата звернення: 25.10.2025).

11. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (дата звернення: 25.10.2025).
12. Guide to the Millennium Assessment Reports: *Millennium Ecosystem Assessment*. Вебсайт. URL: <https://www.millenniumassessment.org/en/index.html> (дата звернення: 25.10.2025).
13. Пашкевич Н., Зуб Л., Лисогор Л., Прокопук М. До критерії оцінки загрози інвазійних чужорідних видів об'єктам природно-заповідного фонду України. *Моніторинг та охорона біорізноманіття в Україні / Серія: «Conservation Biology in Ukraine»*. – Вип. 16, Т. 3. – С. 265–271. URL: https://www.researchgate.net/profile/Nataliia-Pashkevych/publication/341542316_DO_KRITERIIV_OCINKI_ZAGROZ_INVAZIJNIH_CUZORIDNIH_VIDIV_OB'EKTAM_PZF_UKRAINI/links/5ec669b492851c11a87b05b1/DO-KRITERIIV-OCINKI-ZAGROZ-INVAZIJNIH-CUZORIDNIH-VIDIV-OBEKTAM-PZF-UKRAINI.pdf#page=268 (дата звернення: 29.10.2025).
14. Заверюха М. Щодо питання правового режиму інвазійних дерев в Україні. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м Одеса, 26 квітня 2024 року. URL: https://www.researchgate.net/profile/Viacheslav-Sushko/publication/384867045_Susko_Vaceslav_Viktorovic_Nacionalnij_universitet_Odeska_uridicna_akademia_docent_kafedri_kriminalistiki_detektivnoi_ta_operativno-rozsukovoi_dialnosti_kandidat_medicnih_nauk_MOBING_NA_ROBOTI_ZAHIST_P/links/670abf2a68e0f20a611060ce/Susko-Vaceslav-Viktorovic-Nacionalnij-universitet-Odeska-uridicna-akademia-docent-kafedri-kriminalistiki-detektivnoi-ta-operativno-rozsukovoi-dialnosti-kandidat-medicnih-nauk-MOBING-NA-ROBOTI-ZAHIS.pdf#page=724 (дата звернення: 29.10.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.10.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 14.11.2025
Дата публікації: 28.11.2025